

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 19 juni 1942 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående slutlig reglering av riksstaten för budgetåret 1941/42 m. m., i vad angår jordbruksärenden.

Utskottet får härigenom avgiva utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts till riksdagen den 8 maj 1942 avlåtna proposition, nr 316, angående slutlig reglering av riksstaten för budgetåret 1941/42 m. m., i vad propositionen avser framställningar berörande jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Beträffande utredningen i dessa ärenden får utskottet hänvisa till motsvarande punkter i statsrådsprotokollet över jordbruksärenden (bilaga 6, sid. 51—60).

Driftbudgeten.

Nionde huvudtiteln.

D. Undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanärningar m. m.

1:o) **Lantbrukshögskolan: Undersökning rörande sambandet mellan mineralgödsling och vitaminproduktion hos växterna, reservationsanslag.** I skrivelse den 5 februari 1942 ha föreståndaren för växtfysiologiska institutionen vid lantbrukshögskolan, *professorn H. Lundegårdh*, samt föreståndaren för institutionen för jäsningslära vid tekniska högskolan, *doktorn H. Lundin*, hemställt om ett anslag å 12,400 kronor för utförande av en undersökning rörande sambandet mellan mineralgödsling och vitaminproduktion hos växterna.

Över ifrågavarande framställning ha utlåtanden avgivits av *styrelsen för lantbrukshögskolan*, *statens livsmedelskommission*, *statens institut för folkhälsan* samt *styrelsen för tekniska högskolan*. Remissmyndigheterna ha tillstyrkt eller icke haft något att erinra mot bifall till framställningen.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Enligt föreliggande framställning finnes anledning antaga, att vitaminproduktionen hos växterna står i visst samband med tillgången på vissa mineralsalter. Därest den nu ifrågasatta undersökningen skulle giva vid handen,

Bihang till riksdagens protokoll 1942. 10 saml. Nr 56.

att vitaminhalten hos grönsaker och kreatursfoder kan avsevärt ökas genom en lämplig mineralgödning, kan detta få stor betydelse för vår folkförsörjning ej blott i framtiden utan möjligen även under nuvarande avspärrningsperiod. Med hänsyn härtill anser jag mig böra föreslå, att statsmedel ställas till förfogande för igångsättande snarast möjligt av undersökningen, vilken enligt vad jag inhämtat torde kunna slutföras på ett år. I anslutning till vad institutet för folkhälsan yttrat förordar jag, att samråd med institutet äger rum i fråga om undersökningens planläggning i detalj. Mot den i ärendet verkställda kostnadsberäkningen, vilken slutar å ett belopp av 12,400 kronor, har jag icke något att erinra. Då medlen böra stå till förfogande redan under innevarande budgetår, synes det vara lämpligt, att förenämnda belopp äskas av riksdagen å tilläggsstat för sagda budgetår.»

Utskottet.

I likhet med departementschefen finner utskottet spørsmålet om sambandet mellan mineralgödning och vitaminproduktion hos växterna vara av sådan betydelse att den ifrågasatta undersökningen på området synes böra komma till utförande. Utskottet tillstyrker därför framställningen om medelsanvisning för ändamålet och hemställer sålunda,

att riksdagen må till *Lantbrukshögskolan: Undersökning rörande sambandet mellan mineralgödning och vitaminproduktion hos växterna* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av 12,400 kronor.

G. Lanthushållning i allmänhet.

2:o) **Befrämjande av fröodlingen m. m.: Vissa undersökningar rörande lin- och hampberedningen, reservationsanslag.** I en av statens livsmedelskommission med skrivelse den 28 april 1942 överlämnad framställning har *statens linnämnd* anhållit, bland annat, att ett belopp av 30,000 kronor måtte ställas till linnämndens förfogande för utförande av vissa undersökningar rörande lin- och hampberedningens lämpliga utformande.

Livsmedelskommisioen har tillstyrkt bifall till linnämndens framställning.

Departementschefen har i ärendet yttrat följande:

»Då såväl lin- som hampodlingen kan förväntas komma att avsevärt utökas under innevarande år, är det angeläget att snarast möjligt få utrett, vilken metod för beredning av lin och hampa, som är mest lämplig. Dessutom skulle det givetvis vara av betydelse, därest lin- och hampberedningsverk kunde inrättas för framställning av produkter, vilka kunna finna avsättning jämväl sedan handelsvägarna med utlandet ånyo öppnats och konkurrens med utländskt lin och hampa gör sig gällande. Jag vill med hänsyn till det anförda förorda, att statsmedel i viss utsträckning ställas till förfogande för bedri-

vandet av de utav linnämnden ifrågasatta undersökningarna på området, vilka undersökningar enligt vad jag inhämtat beräknats draga en totalkostnad av omkring 50,000 kronor. Mot storleken av det belopp, 30,000 kronor, som linnämnden ansett böra bestridas av statsmedel, synes intet vara att erinra. Beloppet torde lämpligen böra äskas av riksdagen å tilläggsstat II för löpande budgetår i form av ett särskilt reservationsanslag, benämnt Befrämjande av fröodlingen m. m.: Vissa undersökningar rörande lin- och hampberedningen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat beslut i ämnet, meddela erforderliga bestämmelser rörande anslags användning.»

Med hänsyn till förväntad avsevärd ökning av lin- och hampodlingen i landet är det givetvis, såsom departementschefen anfört, av vikt att undersökningar snarast verkställas rörande den lämpligaste metoden för beredning av lin och hampa. Då utskottet icke finner anledning till erinran mot det härför begärda anslagsbeloppet, hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Befrämjande av fröodlingen m. m.:* Vissa undersökningar rörande lin- och hampberedningen å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 30,000 kronor.

3:o) **Bidrag till gödselvårdsanläggningar.** För ett vart av budgetåren 1940/41—1942/43 har å riksstaten anvisats ett reservationsanslag av 200,000 kronor till bidrag till gödselvårdsanläggningar. Härjämte har 1941 års riksdag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisat ett reservationsanslag (B) av 1,000,000 kronor för ifrågavarande ändamål. Sistnämnda anslag, vilket motiverats av arbetslöhetspolitiska skäl och således har karaktär av beredskapsanslag, har ännu ej till någon del tagits i anspråk.

Bestämmelser rörande ifrågavarande anslags användning ha meddelats i kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 435) med däri sedermera vidtagna ändringar.

I en till jordbruksdepartementet den 14 mars 1942 inkommen skrivelse har *lantbruksstyrelsen* hemställt, bland annat, att förenämnda tilläggsstatsanslag å 1,000,000 kronor — vilket genom Kungl. Maj:ts beslut den 18 april 1941 ställts till *lantbruksstyrelsens* förfogande att av styrelsen, efter samråd med statens arbetsmarknadskommission, disponeras i enlighet med gällande bestämmelser samt föreskrifter, som Kungl. Maj:t framdeles ville meddela — måtte till ett belopp av 290,000 kronor tagas i anspråk för utlämnande till vissa hushållningssällskap av statsbidrag till gödselvårdsanläggningar ävensom till bestridande av sällskapens kostnader för anlitanande av extra arbetskraft för ifrågavarande verksamhet.

Sedermera har *statens livsmedelskommission* — med hänvisning till den rådande knappheten på gödselmedel — hemställt, att förenämnda anslag måtte i sin helhet få tagas i anspråk.

Departementschefen har i ärendet anfört och föreslagit följande.

»Under senare tid synes arbetsmarknadsläget ha undergått en så väsentlig förändring, att arbetsmarknadsskäl icke längre kunna åberopas för ett in-
språktagande av det å tilläggsstat II för budgetåret 1940/41 anvisade reserva-
tionsanslaget (B) å 1,000,000 kronor till bidrag till gödselvårdsanläggningar.
Emellertid finner jag det i nuvarande försörjningsläge vara av synnerlig vikt,
att ett rationellt tillvaratagande av den naturliga gödseln på allt sätt stimu-
leras. De starkt minskade möjligheterna att importera konstgödselmedel ha
nämligen medfört, att den naturliga gödseln fått ökad betydelse för upprätt-
hållande av landets livsmedelsproduktion. De belopp om tillhopa 400,000 kro-
nor som för innevarande och nästkommande budgetår anvisats såsom bidrag
till gödselvårdsanläggningar synas icke vara tillräckliga för tillgodoseende av
det avsevärda medelsbehov för ifrågavarande ändamål, vilket enligt vad som
framgår av lantbruksstyrelsens framställning förefinnes ute i orterna. Jag
vill med hänsyn härtill förorda, att riksdagens medgivande inhämtas att i
mån av behov taga förenämnda tilläggsstatsanslag i anspråk under inneva-
rande och nästa budgetår oberoende av de för beredskapsanslag gällande för-
utsättningarna.»

Utskottet. Utskottet delar departementschefens uppfattning i ärendet och hemställer
sålunda,

att riksdagen må medgiva, att de å tilläggsstat II till riks-
staten för budgetåret 1940/41 anvisade reservationsanslaget
(B) till Bidrag till gödselvårdsanläggningar må tagas i an-
språk oberoende av de för dylikt anslag eljest gällande för-
utsättningarna.

4:o) **Ytterligare kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebola-
gets verksamhet, reservationsanslag.** I proposition nr 2 till årets riksdag äska-
des å tilläggsstat II ett reservationsanslag å 56 miljoner kronor för täckning
av de kostnader i svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet, som samman-
hånga med anskaffande av oljekraftfoder och fodercellulosa under löpande
verksamhetsår.

Enligt skrivelse nr 36 har riksdagen anvisat det sålunda äskade anslaget.

I skrivelse den 10 april 1942 har *statens livsmedelskommission* framlagt
förslag angående utformningen av jordbruksregleringen för produktions-
året 1942/43. Kommissionen har därvid anmält, att spannmålsbolagets kost-
nader för omsättning av fodercellulosa under tiden 1 september 1941—31
augusti 1942 torde komma att avsevärt överstiga det belopp å c:a 37 miljo-
ner kronor, som låg till grund för nyssnämnda anslagsberäkning. Kommis-
sionen anför därom i huvudsak följande.

Det av livsmedelskommissionen tidigare beräknade beloppet grundade sig
på en antagen omsättning av cirka 350,000 ton. Efterfrågan å fodercellu-
losa har emellertid varit så stor att omsättningen under hela perioden fram

till den 1 september 1942 torde komma att omfatta sammanlagt cirka 630,000 ton. Inköpskostnaderna härför kunna beräknas hava utgjort för

	Kronor per ton
225,000 ton sulfitmassa	156:—
140,000 » sulfatmassa	175:—
150,000 » sulfitmassa	198:—
115,000 » sulfatmassa	225:—

Under antagande av att kostnaderna för distribution, rivning, frakter, m. m. uppgå till 60 kronor per ton, skulle varukostnaderna för fodercellulosa uppgå till sammanlagt cirka 153 miljoner kronor. Försäljningsintäkterna böra för fodercellulosa, som säljes före den 1 juni 1942, beräknas efter ett försäljningspris av 12 kronor per deciton. För sommaren 1942 — d. v. s. tiden den 1 juni—den 31 augusti 1942 — har kommissionen räknat med ett utförsäljningspris av 16 kronor per deciton. Under antagande av att 405,000 ton försäljas före den 1 juni 1942, och alltså till det lägre priset, samt att återstående 225,000 ton säljas under juni—augusti 1942 till det högre priset, skulle försäljningsintäkterna sammanlagt komma att uppgå till cirka 85 miljoner kronor. Kostnaderna för omsättningen av fodercellulosan skulle alltså utgöra cirka 68 miljoner kronor jämte förlust å de i Celfor MM ingående kvantiterna melass och mineralämnen, uppskattad till högst 2 miljoner kronor, eller alltså till sammanlagt cirka 70 miljoner kronor. Detta belopp är 33 miljoner kronor högre, än det av livsmedelskommissionen tidigare för berörda omkostnader angivna å 37 miljoner kronor.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Den av statens livsmedelskommission framlagda nya beräkningen av underskottet å handeln med fodercellulosa ger mig ej anledning till erinran. Vid fasthållande av de principer för regleringen av underskottet, som godkänts av riksdagen, bör alltså å tilläggsstat II anvisas ett förstärkningsanslag å 33 miljoner kronor för täckning av ifrågavarande kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet.»

Utskottet, som biträder förevarande framställning, hemställer förty,

Utskottet.

att riksdagen må till *Ytterligare kostnader i samband med svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av 33,000,000 kronor.

I. Fiskeriväsendet.

5:o) **Kostnader för avlägsnande av ett fartygsvrak i Öresund, reservationsanslag.** I en den 12 maj 1941 dagtecknad skrift har Limhamns fiskareförening Öresund anhållit, bland annat, att åtgärder måtte vidtagas för undanröjande av vraket av tyska ångaren Brechsee, vilken sjunkit i Öresund utanför Limhamn. Över ansökningen ha infordrade utlåtanden avgivits av lotsstyrelsen och lanthruksstyrelsen, som vid sitt utlåtande fogat en fram-

ställning av enahanda innebörd från Malmöhus läns havsfiskeförening. Sedermera har lotsstyrelsen lämnat ytterligare uppgifter i ämnet. Slutligen har *lantbruksstyrelsen* i skrivelse den 29 april 1942 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte ställa ett belopp av intill 17,500 kronor till lotsstyrelsens förfogande för undanröjande av ifrågavarande fartygsvrak.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Av vad i det föregående anförts framgår, att ifrågavarande fartygsvrak utgör ett allvarligt hinder för fisket i södra Öresund. Särskilt det betydande sillfiske med drivgarn, som bedrives i denna del av sundet, kan tillfogas stora förluster genom att de dyrbara näten, vilka för närvarande endast med svårighet kunna ersättas, förstöras eller skadas av de på endast ringa djup under vattenytan belägna vrakdelarna. Med hänsyn härtill torde det få anses synnerligen önskvärt, att ifrågavarande vrak snarast möjligt avlägsnas eller åtminstone borttages till sådant djup, att risk för skada å sillgarnen icke vidare föreligger. Såväl lotsstyrelsen som lantbruksstyrelsen har undersökt möjligheterna att till rimliga kostnader för statsverket få vraket undanröjt. Det lägsta anbud som härvid kunnat erhållas slutar å ett belopp av 17,500 kronor, varjämte anbudsgivaren gjort förbehåll om att få tillgodogöra sig vraket. Jag finner mig i detta läge böra förorda, att till lotsstyrelsens förfogande ställes ett belopp av 17,500 kronor, avsett att användas för fartygsvrakets undanröjande på sätt styrelsen finner mest lämpligt. Beloppet torde i form av ett särskilt reservationsanslag, benämnt Kostnader för avlägsnande av ett fartygsvrak i Öresund, böra anvisas å tilläggsstat II för innevarande budgetår.»

Utskottet. Då det uppenbarligen är av vikt för fisket i södra Öresund att ifrågavarande fartygsvrak avlägsnas, tillstyrkes förevarande framställning, och hemställer utskottet sålunda,

att riksdagen må till *Kostnader för avlägsnande av ett fartygsvrak i Öresund* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av 17,500 kronor.

Stockholm den 18 juni 1942.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Granath, Jacob Hansson, Mannerskantz, Nils Olsson, Svedberg, Bondeson* och *Gottfrid Karlsson*; samt

från andra kammaren: herrar *Andersson* i Löbbo, *Andersson* i Tungelsta, *Gustafson* i Vimmerby, *Ericsson* i Sörsjön, *Mäler, Carlström, Jacobson* och *Larsson* i Karlstad.